

OLIIY TA'LIMDA TASVIRIY SAN'AT ASARLARINI BADIY IDROK ETISHNING ILMIY-METODIK ASOSLARI

Kodirov Obid Esonboy o'g'li

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” kafedrası o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta’lim muassasalarida tasviriy san’at asarlarini badiiy idrok etishning ilmiy-metodik asoslari tahlil qilinadi. Mazkur tadqiqot san’at asarlarini idrok etish jarayonida talabalar badiiy tafakkur, estetik did, ijodiy fikrlash va tahlil qobiliyatlarini rivojlantirish usullarini o‘rganishga qaratilgan. Shuningdek, maqolada tasviriy san’at asarlarini o‘qitishda pedagogik yondashuvlar va metodik tavsiyalar taqdim etiladi.

Kalit so‘zlar: tasviriy san’at, badiiy idrok, oliy ta’lim, estetik tarbiya, pedagogik metodika, ijodiy tafakkur

Oliy ta’limda tasviriy san’at o‘qitishning asosiy maqsadi nafaqat talabalarni texnik jihatdan mahoratli qilish, balki ularni badiiy tafakkur va estetik did bilan boyitishdir. Tasviriy san’at asarlarini badiiy idrok etish – talabalar ongida san’at asarining mazmuni, shakli, rang uyg‘unligi va ifoda vositalarini tushunish, ularni tahlil qilish va o‘z ijodiy fikrini shakllantirish jarayonidir.

Badiiy idrok nafaqat vizual qobiliyatlarni rivojlantiradi, balki talabalarni tanqidiy fikrlash, estetik sezgi va ijodiy tafakkurga yo‘naltiradi. Shu bois, oliy ta’lim muassasalarida tasviriy san’at asarlarini o‘qitishda ilmiy-metodik asoslarni ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega. Maqolada badiiy idrok jarayonini samarali tashkil etish usullari, pedagogik yondashuvlar va dars metodikalari haqida fikrlar keltiriladi.

Oliy ta’limda tasviriy san’at asarlarini badiiy idrok etish jarayoni talabalar uchun nafaqat estetik tajriba, balki ijodiy tafakkur va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish vositasi sifatida xizmat qiladi. Badiiy idrok – bu talabalar ongida san’at asarining mazmuni, shakli, rang uyg‘unligi, kompozitsiyasi va ifoda vositalarini tushunish, tahlil qilish va o‘z fikrini shakllantirish jarayonidir. Tasviriy san’at asarlarini idrok etishda talabalar avvalo vizual diqqatni jamlaydi, keyin esa estetik baholash, mazmuniy anglash va hissiy reaksiya orqali badiiy fikrlashni rivojlantiradi.

Talabalarni badiiy idrok jarayoniga jalb etishda pedagoglar bir qator ilmiy-metodik yondashuvlardan foydalanadilar. Ulardan biri – interfaol va problemali

metodikalar bo‘lib, ular orqali talabalar san‘at asarini tahlil qilganda savol-javoblar, munozaralar va muhokamalar orqali badiiy tafakkurlarini boyitadi. Masalan, rassom asaridagi rang uyg‘unligini, shakl va kompozitsiya elementlarini muhokama qilish orqali talabalar tafakkur, ijodiy tasavvur va estetik sezgilarini mustahkamlaydilar.

Shuningdek, oliy ta‘limda badiiy idrok jarayonini samarali tashkil etish uchun multimediya vositalari, interaktiv taqdimotlar va raqamli platformalar qo‘llaniladi. Talabalar slaydlar, video taqdimotlar yoki virtual galereyalar orqali turli davr va uslublarda yaratilgan san‘at asarlarini o‘rganish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Bu usul badiiy idrokni yanada chuqurlashtiradi, talabalarni vizual tafakkur va texnik ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Oliy ta‘limda tasviriy san‘at darslarida badiiy idrokni shakllantirishning muhim omillaridan biri – reflektiv yondashuvdir. Talabalar o‘z fikrlarini yozma yoki og‘zaki tarzda ifodalash orqali san‘at asarining mazmuni va badiiy xususiyatlarini tahlil qiladilar. Refleksiya jarayoni orqali ular o‘z estetik didlarini rivojlantiradi, ijodiy tafakkurini boyitadi va badiiy xulosalar chiqarish qobiliyatini oshiradi.

Badiiy idrokning yana bir muhim jihati – emosional qabul qilish va hissiy reaksiya. Talabalar san‘at asarini tomosha qilganda, uning rang uyg‘unligi, shakl va kompozitsiya elementlari, mavzu va ideya bilan bog‘liq hissiyotlarni anglaydilar. Shu orqali ular nafaqat badiiy, balki psixologik va madaniy tafakkurini rivojlantiradi. Pedagoglar talabalarni ushbu jarayonda boshqarish uchun savol-javob metodikasi, muhokama, guruh ishlari va ijodiy mashqlarni qo‘llaydilar.

Metodik jihatdan, oliy ta‘limda badiiy idrokni shakllantirish quyidagi bosqichlarni o‘z ichiga oladi: asar bilan vizual tanishuv, mazmuniy tahlil, badiiy xususiyatlarni ajratib ko‘rsatish, hissiy qabul va reflektiv muhokama. Har bir bosqichda talabalar o‘z bilim va ko‘nikmalarini kengaytiradi, estetik did va badiiy tafakkurini rivojlantiradi.

Shuningdek, badiiy idrokni shakllantirishda talabalarni mustaqil ishga jalb qilish metodlari ham muhimdir. Talabalar san‘at asarlarini mustaqil tahlil qiladi, mazmuniy tafsiflar tayyorlaydi, rasm yoki kompozitsiya elementlarini taqqoslaydi va o‘z xulosalarini yozma yoki og‘zaki tarzda ifodalaydi. Bu jarayon orqali ular mustaqil fikrlash, tahlil qilish va ijodiy yondashuvni rivojlantiradi.

Oliy ta‘limda tasviriy san‘at asarlarini badiiy idrok etishning ilmiy-metodik asoslari shuningdek, talabaning estetik didini, tanqidiy fikrlashini va ijodiy tafakkurini

rivojlantirishga qaratilgan pedagogik yondashuvlarni ham o'z ichiga oladi. Darslarda interfaol metodlar, vizual materiallar, reflektiv mashqlar va multimediya vositalari samarali qo'llaniladi. Shu bilan birga, talabalarning individual va guruh ishlari orqali san'at asarlarini idrok etish qobiliyati kuchayadi.

Natijada, badiiy idrokning ilmiy-metodik asoslarini qo'llash oliy ta'limda talabalarni san'at asarlarini nafaqat vizual, balki mazmunan, hissiy va badiiy jihatdan chuqur tushunishga yo'naltiradi. Bu esa ularning estetik didi, ijodiy tafakkuri va tahliliy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

Oliy ta'limda tasviriy san'at asarlarini badiiy idrok etish jarayoni talabalar uchun muhim pedagogik va estetik ahamiyatga ega. Mazkur jarayon orqali talabalar badiiy tafakkurini rivojlantiradi, estetik did va ijodiy qobiliyatlarini oshiradi, san'at asarini tahlil qilish va anglash ko'nikmalarini egallaydi. Ilmiy-metodik asoslar, interfaol metodlar, multimediya vositalari va reflektiv mashqlar oliy ta'limda tasviriy san'atni samarali o'qitishning poydevorini tashkil qiladi. Shu tarzda, badiiy idrok jarayoni nafaqat talabalarning san'atga bo'lgan qiziqishini oshiradi, balki ularni mustaqil, tanqidiy va ijodiy fikrlay oladigan shaxs sifatida shakllantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Shavdirov S. A. Podgotovka budushchikh uchiteley k issledovatel'skoy deyatel'nosti // Pedagogicheskoe obrazovanie i nauka. – 2017. – №. 2. – S. 109-110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // Eastern European Scientific Journal. – 2017. – №. 1. – S. 131-134.
3. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // Inter education & global study. – 2024. – №. 1. – S. 8-14.
4. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // Science and Innovation. – 2023. – T. 2. – №. B10. – S. 192-198.
5. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts // International Journal on Integrated Education. – 2023. – T. 4. – №. 3. – S. 60-66.

